

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 46, godina XXIII
novembar, 2018. [str. 113-115]

© Monos 2018

Fantastično u priči “Alija i Prikaza” Mirsada Ramića

Mr. sc. Fatima Bećarević

Za objavljivanje i predstavljanje neobične priče “Alija i Prikaza” autora Mirsada Ramića, odlučili smo se zato što u našoj savremenoj književnosti rijetko susrećemo žanrovske pisce, osobito one, koji su se opredijelili za pisanje proze u kojoj se govori o paranormalnim i neobjašnjivim pojavama. Po tome je ova proza za nas interesantno otkriće, a ova priča naročito zbog toga što se u njoj fantastične i neobjašnjive pojave na originalan način prepliću sa sjećanjima na neke zaboravljene običaje, narodne gatke i tradiciju.

Ključne riječi: Mirsad Ramić, neobjašnjive pojave, narativ, preplitanje

Dobrom poznavatelju bosanskohercegovačke usmene kulture od samog početka čitanja Ramićeve priče bit će jasno da neobičan susret sa Prikazom o kome se govori u navedenoj priči nije neobičan za usmene pripovijesti iz prošlosti u kojima se često spominju paranormalni događaji i neobjašnjive pojave. Međutim, u narativnom diskursu priče o paranormalnim i neobjašnjivim pojavama u tragovima su prisutne u djelima pisaca pripovjedačke Bosne, posebno autora koji stvaraju u periodu između dva svjetska rata, a od savremenih autora mladi bosanskohercegovački autor Saša Džino (*Srce od plastike*, Samizdat, Sarajevo, 2017) jedini je pisac koji se u svojim pričama bavi žanrom horora ili priče o paranormalnim događajima. Govoriti o žanrovima (tragediji, komediji, hororu..) nezahvalno je iz razloga što “je delo kao takvo jedinstveno, neponovljivo, osobeno, ono vredi utoliko ukoliko je neponovljivo, različito od svih drugih dela, a ne po onome po čemu je drugim delima nalik.”¹ Ne-

1 Todorov, Cvetan. *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010. str. 9

lagoda, strah i neizvjesnost koje prate žanr horora, ako u njega uvjetno možemo svrstati Ramićevu priču, bude uznemirenost u čitatelju, ali i želju da se spozna šta dalji tok naracije donosi, pa su, stoga, navedene priče uzbudljive i privlačne čitateljima zbog čega se u svijetu prodaju velikom brzinom kao što je prije nekoliko godina bio slučaj sa Twaylayt sagom koja je prodana u rekordnom roku, a svoj put do ljubitelja žanra ostvarila je kroz različita ostvarenja kao što su filmske ekranizacije, stripovi i druge komercijalne reprezentacije po uzoru na originalno djelo. Za razliku od svjetske književnosti u kojoj postoje jasno razvijene žanrovske podjele, bosansko-hercegovačka književnost u velikoj mjeri je opterećena imperativom da se stvaraju djela koja će zadovoljiti ukuse idealnih čitatelja, poznavatelja teorije književnosti i savremenih književnih tokova, dok se druga ostvarenja često nepravedno ostavljaju po strani, svrstavaju u laku književnost² mimo pokušaja svrstavanja u žanrovske okvire u kojima bi sigurno zauzimala značajna mjesta. Pokušaji da se preslika stvarnost i progovori o svakodnevnom pojavama koje nas opterećuju i guše svakodnevnicu rezultat su nedostatka mašte i zatvorenosti autora za promjene koje bi mogle da otvore nove mogućnosti kako za autore koji stvaraju žanrovska djela tako i za čitalačku publiku koja ovakvu građu obično pronalazi u djelima stranih autora.

Priča "Alija i Prikaza" pisana u drugom licu jednine, vremenski je smještena u prošlo vrijeme, koje bi uslovno mogli nazvati jugoslavenskim periodom. Odlikuju je slikoviti opisi i različite dimenzije fantastičnog koje se nadopunjuju i uspostavljaju nit kojom su

povezana mitološka značenja i praznovjerja, karakteristična za narod sa ovog područja. Prva dimenzija u kojoj se prepliću stvarno i fiktivno reprezentira preplitanje sna i jave, pri čemu je i glavni lik svjestan toga da su ognjište i starica dio sna iz koga je Aliju prenuo glas pjevača. Jedino je osjećaj tjeskobe prisutan i nakon buđenja, čak i onda kad donosi odluku da će ubiti horozu koji ne zna ni za kakav red i na koga se žale komšije. Kada je riječ o narativnom diskursu, teško je odrediti šta je stvarno, a šta fantastično, osobito ako uzmemo u obzir činjenicu da je svaki pokušaj prenošenja stvarnog događaja u narativni književno-umjetnički diskurs oblikovan subjektivnim doživljajem i umijećem oblikovanja naracije. Ukoliko se oslonimo na tvrdnju Marsela Šendera, koji navodi da "fantastično istražuje prostor iznutra; delom je vezano za maštu, za čežnju za životom i za nadu za spasenje"³, Alijino snivanje ognjišta i žene koja raspiruje vatru povezat ćemo sa čežnjom za domom kome sa zakašnjenjem ide, kome se raduje i nosi ponude. Naum da se ubije horoz iz prve priče promijenit će se nakon što ga pjev istog horozu spasi od sjenke koja ga prati na putu kroz klanac. Na taj način prvo preplitanje stvarnog i fiktivnog, objašnjeno snom, prelazi u sjenu priče o Prikazi koja ogrnuta kapuljačom i bez lica slijedi Aliju i nadvija se nad njega kao opasnost po život. Druga dimenzija fantastičnog obilježena je osjećajem strave i užasa, a odlikuje je "prisustvo neobičnih svetova i sila."⁴ koje omogućuju različita objašnjenja navedenih događaja zbog čega se postavlja pitanje nije li ono za šta vjerujemo da je čista mašta na kraju ipak stvarnost, odnosno kako na pravi

2 Solar, Milivoj. *Laka i teška književnost*, Matica hrvatska, Zagreb, 2005.

3 Šneder, Marsel. «La Literature fantastique en France» (Fantastična književnost u Francuskoj), Fayard, Paris, 1964. str 148-149, u Todorov, Cvetan *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010. str.37

4 Lovecraft Howard Philips. "Supernatural Horror in Literature" (Natprirodni užasi u književnosti) Ben Abramson, New York.1945. str. 16, u Todorov, Cvetan *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010. str.36

način razumjeti "utisak nesvodivog čuđenja".⁵ Zapažanje kako "u žurbi, zaokupljen mislima zaboravi da stane i prouči Dovu mrtvima" nosi u sebi moralno-didaktičku poruku kojom se čitatelj upozorava na važnost poštivanja vjerskih propisa i na snagu vjere koja izbavljuje onda kada se čini da nema spasa. Stoga i Prikaza nakon što Alija počne da uči uzvikuje "Moli se Bogu, nevoljniče!" i odlazi otjerana vjerom i glasom horoza koji kao i obično u nevakat kukuriče. Šneiderovo tumačenje da «fanatistično istražuje prostor iznutra; delom je vezano za maštu, za čežnju za životom, i za nadu u spasenje»⁶ nameće se kao razumno objašnjenje događaja i postupaka reprezentiranih u priči. Način na koji Ramić oblikuje priču svjedoči o nesumnjivom talentu za ovakvu vrstu književnog stvaralaštva u kome se vještim preplitanjem stvarnog i fiktivnog, jezivog, dimaničnog i napetog stanja budi želja za spoznajom vrhunca unutar samog pričanja nakon kojeg slijedi brz i neobičan rasplet.

Literatura

1. Todorov, Cvetan. *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010.
2. Solar, Milivoj. *Laka i teška književnost*, Matrica hrvatska, Zagreb, 2005.
3. Šneider, Marsel. «La Literature fantastique en France» (Fantastična književnost u Francuskoj), Fayard, Paris, 1964. str 148-149, u Todorov, Cvetan *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010.
4. Lovecraft Howard Philips. "Supernatural Horror in Literature" (Natprirodni užasi u književnosti) Ben Abramson, New York.1945. str. 16, u Todorov, Cvetan *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010.

SUMMARY

The fantastic element in the story "Alija i Prikaza" by Mirsad Ramić

We publish the uncommon story "Alija i Prikaza" by Mirsad Ramić because we feel that there are very little genre specific authors in our modern literature, especially ones that write prose about supernatural and paranormal events. This story can therefore be seen as an interesting discovery, especially because the fantastic and supernatural elements are very creatively intertwined with memories of almost forgotten customs, national myths and traditions.

Keywords: Mirsad Ramić, unexplainable phenomena, narrative, intertwined

5 Todorov, Cvetan *Uvod u fantastičnu književnost*, prevela Aleksandra Mančić, Službeni glasnik, Beograd, 2010. str.36

6 Ibidem, str 148-149